

Interventie

Sociale vaardigheden op maat

Samenvatting

Doel

Sociale Vaardigheden op Maat heeft primair tot doel het tekort aan sociale vaardigheden te verminderen om zo het probleemgedrag te beïnvloeden en de kans op recidive te verkleinen. De interventie is erop gericht dat de jongeren zich beter dan voorheen kunnen handhaven in verschillende sociale probleemsituaties. De vertekende en disfunctionele cognities worden verminderd, de sociale cognitie, impulscontrole en zelfcontrole verbeterd en de oplossingsvaardigheden worden vergroot. De jongeren kunnen daardoor hun eigen gedrag en emoties beter sturen. Verder heeft de interventie als doel dat de jongeren beter toegerust zijn voor het maken van keuzes en het hanteren van conflicten. Dit zorgt ervoor dat ze minder beïnvloedbaar zijn. Eveneens is er aandacht voor het vergroten van het geloof in eigen kunnen en het indirect stimuleren van de morele ontwikkeling. Ook kan er - als dit een hulpvraag is - aan de emotieregulatie worden gewerkt. Dit geldt eveneens voor het 'waarnemen en interpreteren' en het verbeteren van het zelfvertrouwen.

Doelgroep

De interventie richt zich op jongens en meisjes in de leeftijd van 15-21 jaar met probleemgedrag dat voor een deel voortkomt uit onvermogen tot zelfstandig en adequaat hanteren van lastige sociale situaties. Ze kunnen niet voldoen aan nieuwe omgevingseisen en zijn weinig flexibel in hun aanpassingen. De jongeren vertonen antisociaal gedrag en bij een groot deel is zelfs sprake van een antisociale gedragsstoornis of een oppositionele gedragsstoornis. De aandachtsgebieden zullen per jongere verschillend zijn. Het kan hierbij gaan om het te weinig vaardig zijn in het communiceren, onderhandelen, het oplossen van problemen en conflicten, samenwerken, omgaan met kritiek, omgaan met autoriteit, het maken van keuzes.

De jongeren vertonen in de basis agressief of subassertief gedrag. Bij jongeren met grensoverschrijdend gedrag is veelal sprake van een externe locus of control.

Daarnaast is er bij de doelgroep veelal sprake van een zwakke impulscontrole, een groot tekort aan oplossingsvaardigheden en het kunnen nemen van perspectief en hebben ze dikwijls te maken met vervormde cognities. Ook kan demotivatie aan de orde zijn en/of wantrouwen en/of een gebrekkige emotieregulatie. Dit alles heeft een verminderde leerbaarheid tot gevolg. De interventie is dan ook bedoeld voor jongeren die niet voldoende hebben aan de aangeboden basismethodiek op de leefgroep en/of de lessen sociale vaardigheden op school om de vaardigheidstekorten te verminderen. Ze hebben extra ondersteuning nodig.

Aanpak

SoVa op Maat kan worden afgestemd op de specifieke problematiek van de jongere. Daartoe bestaat het programma uit drie hoofdvarianten en vijf modules. De hoofdvarianten betreffen algemene sociale vaardigheden, conflicthantering en het vergroten van assertiviteit. Van de vijf modules is alleen de eerste, Motiveren en terugvalpreventie, verplicht. Deze module wordt altijd individueel aangeboden, de andere vier modules zijn optioneel en worden dus op indicatie aangeboden. Het gaat om de modules Impulscontrole, Emotieregulatie, Keuzes Maken en Gezin in Beeld. De modules worden individueel of in kleine groepjes aangeboden.

SoVa op Maat maakt gebruik van een cognitieve gedragsmatige aanpak met dramatherapeutische technieken, waarbij continue aandacht is voor het motiveren en het vergroten van het geloof in eigen kunnen om zo de leerbaarheid te vergroten. Bij de module impulscontrole wordt gebruik gemaakt van aangepaste mindfulness oefeningen. Dit om de jongeren te leren observeren, te leren de aandacht beter te richten en zo oordeelsvrij mogelijk te kunnen interpreteren. Het oplossen van problemen en het aanleren van gedragsalternatieven worden geoefend aan de hand van zowel fictieve als door de jongere zelf ingebracht probleemsituaties.

De training wordt minstens elke week aangeboden en kan zowel op individuele basis als in groepsverband worden uitgevoerd of in een combinatie van beide. De wijze, de intensiteit en de inhoud van het aanbod zal afhangen van de gedragsproblemen

en/of het recidiverisico en de leerstijl van de jongere. De duur van de individuele training is meestal 1 uur en die van de groepstraining 1,5 uur. Er wordt met een werkboek, modules en huiswerkopdrachten gewerkt. Daarnaast worden ook de leefgroep en/of (indien wenselijk en haalbaar) ouders bij de behandeling betrokken.

SoVa op Maat varieert in de duur van de behandeling. Deze varieert van vijf maanden tot twee jaar. De interventie is daardoor specifiek geschikt voor jongeren in een langdurig traject. Als er weinig tijd is, dan kan er gekozen worden voor het inzetten van één of meer modules ter crisisinterventie. Na het doorlopen van de module(s) en een werkboek, worden boostersessies gegeven. Op het moment dat een jongere de inrichting of instelling verlaat, wordt er zorg gedragen voor nazorg. Dit is vrijwillig en gebeurt doorgaans in de vorm van telefonische begeleiding.

Materiaal

SoVa op Maat beschikt over een werkboek Algemene Sociale Vaardigheden, een werkboek Conflicthantering en een werkboek Vergroten van Assertiviteit. Naast de drie werkboeken zijn de vijf modules beschreven: Motiveren en Terugvalpreventie, Impulscontrole, Emotieregulatie, Keuzes Maken en Gezin in Beeld. Bij de werkboeken en de modules horen ook handleidingen voor de trainer. Verder zijn er naast deze theoretische handleiding een managementhandleiding, een evaluatiehandleiding en een opleidingshandleiding.

Onderzoek effectiviteit

Er is geen direct bewijs dat de effectiviteit van de trainingen kan aantonen, wel indirect bewijs. Als indirect bewijs worden onderzoeken beschreven die empirische steun geven aan de theoretische onderbouwing van de interventie. Ook worden effectstudies aangehaald van buitenlandse versies en soortgelijke interventies in Nederland. Uit verschillende onderzoeken uit Nederland en de VS blijken trainingen gebaseerd op cognitief gedragstherapeutische methodes het meeste effect te hebben bij deze doelgroep. Hierbij is het belangrijk dat de interventies zich richten op sociale vaardigheden en voldoende aandacht geven aan cognitieve componenten zoals het oplossen van problemen, het waarnemen en interpreteren van informatie en het aanleren van vaardigheden om impulsen beter te kunnen controleren.

Erkenning

Erkend door

Deelcommissie justitie d.d 01-10-2013

Oordeel: Effectief volgens eerste aanwijzingen

Toelichting:

Studies naar de theoretische onderbouwing van de interventie en studies naar soortgelijke interventies geven eerste aanwijzingen voor positieve effecten van Sociale Vaardigheden op Maat. Dit oordeel is afgegeven door de Erkenningscommissie Gedragsinterventies Justitie. Herbeoordeling volgt in 2016 door de nieuwe erkenningscommissie Justitiële Interventies.

1. Toelichting naam van de interventie

Geen toelichting

2. Doel van de interventie

Geen doel opgegeven

3. Doelgroep van de interventie

Geen doel opgegeven

4. Omschrijving van de interventie

Methodiek

Geen methodiek opgegeven

4.2 Onderbouwing: probleem- of risico-analyse

Geen probleem- of risico-analyse opgegeven

4.3 Onderbouwing: verantwoording doelen en aanpak

Geen verantwoording doelen en aanpak opgegeven

4.4 Eisen begeleiding, uitvoering en kwaliteitsbewaking

Geen eisen begeleiding, uitvoering en kwaliteitsbewaking opgegeven

5. Overige voorwaarden voor toepassing

Indicatiestelling

Geen indicatiestelling opgegeven

6. Samenvatting onderzoek en beoordeling effectiviteit

6.1 Directe aanwijzingen voor de effectiviteit

Niet bekend

Buitenlandse studies

Niet bekend

Nederlandse studies soortgelijke interventies

Niet bekend

7. Toepassing (uitvoerende organisaties)

Niet bekend

8. Overeenkomsten met andere interventies

Niet bekend

9. Overige informatie

Ontwikkeld door

Dr. Larissa Hoogsteder
Hoofd Behandelzaken Jeugd en Agressie en Vermogen
De Waag, onderdeel van De Forensische Zorgspecialisten
Oudlaan 9
3515 GA Utrecht
Tel.: 06-29082293
E-mail: lhoogsteder@dewaagnederland.nl
Info: www.dewaagnederland.nl

10. Lijst met aangehaalde literatuur

Geen literatuur verwijzingen

Samenwerking erkenningstraject

Het erkenningstraject wordt in samenwerking uitgevoerd door het Nederlands Jeugdinstituut (NJI), het RIVM Centrum Gezond Leven (CGL), het Nederlands Centrum Jeugdgezondheid (NCJ), het Nederlands Instituut voor Sport en Bewegen (NISB) en MOVISIE. Door samen te werken aan het beoordelen van interventies volgens eenduidige criteria streven wij naar kwaliteitsverbetering in de betrokken werkvelden.

